

Hegel'in yazdığına göre, «özbilinç tatmine ancak başka bir özbilinçte ulaşır.»

Hegel'den esinle diyorum ki: Özbilinç, henüz tamamlanmamış bir özbilinçleşme sürecidir. Bu süreç, her adımda önceki adımların eleştirisi yapılarak, adım adım ilerler. Bu yolun kapısını açarsa *duyulur dünyanın* "bir parçasının ya da bütününün" bilincine varmaktır.

Bilincin nesnesi, *kendinde* bizzat kendidir. Nesnenin bilinciye nesnenin bir *başkasına göre olmasıdır*. Nesne (kendinde olma) ve bilinç (başkasına göre olma) birbirinden farklı şeylerdir. Canlılar nesnelere görüp bilincine varabilirler. Peki bilinç görülebilir mi? Hayır; ama farkedilebilir. Bilincin farkedilmesiyle, "duyu organlarıyla doğrudan" *duyulur dünyanın* ötesinde olanın fenomenolojisinin yapılabilmesinin olanağı ortaya çıkar. Böylece, Hegel'in yaptığı üzere, ruhun (ya da bazı çevirilere göre tinin) fenomenolojisine başlanabilir.

Eğer ki bilinç tecrübe edilmişse, bilinç kendine yönelebilir. Yönelirse, kendini «ben» olarak farkedebilir. Bu, totolojik bir «ben» bilincidir. Farkedilen, sadece, bir «ben»in olduğudur; bu durum «ben benim,» ifadesiyle dile getirilir. İşte bu özbilinçtir. Özbilincin hem nesnesi, hem bilinci kendisidir: Bu *hakikat!*

Şimdi, kendimize bir bakalım, görebiliyor muyuz? Hadi gelin, şöyle bir bakalalım; ekran, klavye, kitap, masa, el ve saire ve saire.. Herşey var, bir «ben» yokum!? Eeet, kendimizi göremeyiz, çünkü bir şeyi görebilmek ya da "daha genel olarak düşünürsek" farkedebilmek için, önce ondan farklı olmak lazımdır. Ee, o zaman özbilincin nesnesiyle bilinci birbirinden farklı olmak zorundadır: Bu da *görüntü!*

Bu durumda, hakikat (nesneyle bilincinin özdeş olması) ile görüntü (nesneyle bilincinin farklı olması) çelişmiyor mu? Kendimize baktığımız ana dönelim bir anlığına: Baktım baktım kendimi bulamadım, ama farketmez, «ben» yine de varım! Bir diğer deyişle, görüntüyü boşverip hakikatte ısrar ediyorum; o halde, özbilincin vazgeçilmez özelliği görüntüsü değil, hakikiliğidir: Özbilinç bakımından özsel olan hakikattir! Gördüğümün tersine inanıyorum; bu da, olsa olsa, bir *arzuyla* olabilir.

Bilincin kendini farketmesiyle birlikte bilincin nesnesi ikileşir: İlki *duyulur dünya*, diğeri de arzu, yani *duyulur dünyada* «ben»i bulamadığımız için başvurduğumuz *duyulur dünyanın*

negasyonudur. Şimdi tüm bunları yaşadım ve bir sonraki adımda dönüp bakıyorum «"ben" ne yaptım şu ana kadar?» diye: Doğdum, duyumsadım, algıladım, anladım, nesnelere bilincine vardım, bilincimin farkına vardım, sonra kendimi arayışa çıktım, duyulur dünyada bulamadım, bastım tekmeyle duyulur dünyaya, onun değilinde buldum aradığımı ve «ben»i ortaya çıkardım. Kısaca hayatımı yaşadım.

Kendi kendime yansıdığım anda, özbilincin nesnesi *hayat* oluverdi: «"Ben" hayatımım.» Böylece hayat bir *geştalt* olarak zihnimde belirirken, dolaysız arzunun nesnesi de hayat oldu. Haiz olmak istediğim hayatımdı, oysaki *geştalt* bir biçim, hayatsa bir *süreç*ti. «Ben» o süreç olamam, «ben» ona haiz olanım. Hayatın negasyonu ile birlikte, "hayat olmayan" özbilinç, hayattan arındırılmış *arı-ben* olarak ortaya çıkar ve «ben»im «ben»le özdeşliğim yeniden belirir. Bu özdeşlik ilk baştaki totolojik «ben benim,» ifadesiyle dile gelenden farklıdır. Çünkü totolojik «ben benim»den (*dolayimsız özdeşlikten*) farklı olarak, bu seferki *yansıyan özdeşlik*dir, hayatın yansımasıdır.

İlk dolaysız özdeşlikle kendini belli eden arzu, arı-ben'de kendine haiz olan özbilinçle tatmin olur. Bu anlık tatminse hemen ardından tatminsizliği getirir, çünkü arı-ben hissedilebilir değildir. Yalnızdır, tektir, bu tekliğin özel bir hali olduğu geneli arar. Bu tatminsizlik anında, özbilinç arı-ben'den bir soyutlama yaparak bir tür olarak *bireye* varır. Birey ile arzu için tatminin yeni bir yolu açılmıştır.

Özbilincin özbilinç olabilmesi için, özbilinçte yansıması lazım, ama artık kendisinden başka özbilinçlerde olduğuna göre kendi türünden herhangi bir özbilinçte yansıyabilir. «Özbilinç tatmine ancak başka bir özbilinçte ulaşır.»¹ Her biri kendine göre özbilinç olan iki birey karşılaştığında, karşılarında bir tür olarak kendilerini görürler. Herbiri diğerini tanıırken kendini tanır. Başka bir birey tarafından tanınmışsa birey, artık, *kişidir*. Yalnız bu tanınmada her biri diğerinin *geştalt* olan nesnesidir. Oysaki, diğerine tanıtmak istedikleri hayattan bağımsız olan arı-benlikleridir, arzularıdır. Birbirlerine göre nesne oldukları için, her biri arı-ben olarak diğeri tarafından tanınmaz.

Kişi, tanınmış nesneliliğinden bağımsızlaşmak için, hayattan kurtulmalıdır. Bir tür olarak kendisiyle aynı olan, yani birey olan diğerini öldürerek, “onun hayattan arındırılmış olmasına karşın «öldü ama manevi varlığı aramızda,» mealinden olmayı sürdürmesine dayalı olarak” bireyliği olanaklı kılacaktır. İkisi de birbirini hayattan arındırmaya çalışarak bir tür olarak arı-benliğe, bireye ulaşmaya kalkarlar, ama bu tek taraflı olmaz. Bu eylem ne kadar karşıdakinin hayatını ortadan kaldırma çabasıysa, o kadar kendi hayatının yitmesi tehlikesidir aynı zamanda: Ölüm-kalım savaşıdır!

Kendini arzu olarak karşısındakine tanıtmak işi bir anda tehlikeye dönüşmüştür. Herbiri diğerini dikkate almak zorundadır: Sadece duyulabilir dünyadan olmasını değil; hayata haiz olmasını değil; arzularını, bizzat kendisini dikkate almalıdır. Karşısındakini dikkate alırken, karşıdaki kendinin başka biri tarafından hissedildiğini farkeder, kişilikleri oluşmuştur. Ama ölümün soğuk nefesi hala aralarında gezmektedir, ve bunu ilk farkedip, hayatını kaybedeceği için kaygıya düşen «filen seni tanıyorum,» yani «arzularını gerçekleştirmeyi kabul ediyorum,» diyerek ölümü kendinden uzaklaştırır; gel gör ki, bu onun köleleşmesidir.

Dediğim şudur ki: *Bilinç arzuyla özbilinçleşirken kaygıya kapılması kölelikle sonuçlanır.*

Söz Dağarcığı

an: Alm. *Moment* , İng. *moment*.

arzu: Alm. *Begierde* , İng. *desire*.

ben: Alm. *ich* , İng. *ego*.

bilinç: Alm. *Bewußtsein* , İng. *consciousness*.

birey: Alm. *Individuum* , İng. *individual*.

duyulur dünya: Lat. *mundus sensibilis*.

görüntü: Alm. *Erscheinung* , İng. *appearance*.

geşalt: Alm. *Gestalt* , İng. *gestalt*.

hakikat: Alm. *Wahrheit* , İng. *truth*.
hayat: Alm. *Leben* , İng. *life*.
kendi (kendisi): Alm. *sich* , İng. *self*.
kendinde: Alm. *an sich* , İng. *in-itself*.
kendine göre: Alm. *für sich* , İng. *for it-self*.
kişi: Alm. *Person* , İng. *person*.
negasyon: Alm. *Negation* , İng. *negation*.
nesne: Alm. *Gegenstand* , İng. *object*.
olan: Alm. *seiend* , İng. *being* [isim].
olma: Alm. *Sein* , İng. *being* [sıfat].
özbilinç: Alm. *Selbstbewußtsein* , İng. *self-consciousness*.
süreç: Alm. *Prozeß* , İng. *process*.

Notlar

1. «*Das Selbstbewußtsein erreicht seine Befriedigung nur in einem andern Selbstbewußtsein.*» Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, 1807, [Phänomenologie des Geistes](#).